

УДК 008

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2022.4.3>**Карпов Віктор Васильович,**

доктор історичних наук,
декан факультету архітектури, будівництва та дизайну
Національного авіаційного університету
ORCID ID: 0000-0002-3446-9187
vvkarpoff@ukr.net

ІННОВАЦІЙНІ ТРЕНДИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ПІДГОТОВКИ ЕКСПЕРТІВ

Дослідження фахової підготовки експертів у галузі мистецтва та колекціонування є вагомим та актуальним для оцінки якості освітнього процесу у контексті розвитку культурного і мистецького простору. Важливо зауважити, що підготовка експертів є новацією, зумовленою об'єктивними обставинами розвитку суспільства. Підготовка мистецтвознавців-експертів була започаткована у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв, а з часом інші заклади вищої освіти опанували подібні освітні практики.

На вибір дослідницьких стратегій у розкритті теми дослідження впливали обставини розвитку української державності, культури та мистецтва. Науковим інструментарієм студіювання освітніх інноваційних процесів підготовки експертів слугували засади системного та комплексного підходів, а також історико-хронологічного та історіографічного методів. За основу дослідження взято процес становлення мистецтвознавчої експертної освітньої школи у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв. Історико-хронологічний метод дозволив виокремити низку етапів та визначити періодизацію процесу підготовки експертів. Початковий етап (2001–2003 рр.) характеризується виокремленням спеціальності експерта та створенням відповідної кафедри. Характерною рисою цього етапу є домінування уваги на підготовку музикознавця-експерта, що пояснюється музичною кваліфікацією викладацького складу. У період з 2003 по 2010 роки відбулося утвердження спеціальності мистецтвознавець-експерт та опрацювання компетентного переліку навчальних дисциплін для підготовки фахівців. Мистецька кваліфікація викладацького складу дозволила опрацювати концептуальне уявлення про професію мистецтвознавця-експерта. Відзначається істотний вплив реставраційних методик у підготовці мистецтвознавців-експертів.

Виявлена залежність якості підготовки та статусу нового фаху від стабільності колективу викладачів. У період реформістського етапу (2010–2017 рр.) відбувається зміна кваліфікації мистецтвознавця-експерта на фахівця ювелірного мистецтва. Така новація відповідала тимчасовій кон'юнктурі і впливу ринку праці. Згодом відбулося повернення до попередньої кваліфікації та відновлення кафедри мистецтвознавчої експертизи. Цей етап характеризується негативними наслідками, пов'язаними зі зниженням рівня навчально-методичного забезпечення та якості освіти.

Характеризуючи джерельну базу дослідження, підкреслимо, що виявлено певну кількість матеріалів, які зберігаються в поточному архіві Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, достатніх для того, аби відобразити процес підготовки експертів. Історіографічний аналіз наявної літератури засвідчив звернення уваги науковців до студіювання проблеми. У теоретичному аспекті мистецтвознавство поділяється на фундаментальне та прикладне.

До наукової новизни одержаних результатів можна віднести не тільки саму постановку і розробку актуальної і на сьогодні теми, яка в науковому вимірі отримала недостатнє висвітлення, але й розкриття моделі підготовки експертів, яка полягає у поєднанні фундаментальних підходів академічного мистецтвознавства з практичними навичками мистецтвознавчої експертизи, оцінки культурних цінностей, визначення їхньої вартості та реставрації.

Ключові слова: мистецтвознавство, колекціонування, експертиза, підготовка експерта-мистецтвознавця, освітній простір, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв.

Karpov Viktor. INNOVATIVE TRENDS OF ART EDUCATION IN THE FIELD OF EXPERT TRAINING

The study of the professional training of experts in the field of art and collecting is important and relevant for assessing the quality of the educational process in the context of the development of the cultural and artistic space. It is important to note that the training of experts is an innovation due to the objective circumstances of the

development of society. The training of expert art historians was started at the National Academy of Managers of Culture and Arts, and over time, other institutions of higher education have adopted similar educational practices.

The choice of research strategies in revealing the research topic was influenced by the circumstances of the development of Ukrainian statehood, culture and art. The principles of systemic and complex approaches, as well as historical-chronological and historiographical methods served as a scientific toolkit for studying educational innovation processes of training experts. The basis of the research is the process of formation of an art history expert educational school at the National Academy of Culture and Arts Managers. The historical-chronological method made it possible to single out a number of stages and determine the periodization of the process of training experts. The initial stage (2001–2003) is characterized by the identification of an expert's specialty and the creation of a corresponding department. A characteristic feature of this stage is the dominance of attention on the training of an expert musicologist, which is explained by the musical qualifications of the teaching staff. In the period from 2003 to 2010, the specialty art critic-expert was approved and a competent list of educational disciplines was developed for the training of specialists. The artistic qualification of the teaching staff made it possible to develop a conceptual idea of the profession of art critic-expert. The significant influence of restoration techniques in the training of art historians-experts is noted.

The dependence of the quality of training and the status of a new specialty on the stability of the teaching staff was revealed. During the reformist stage (2010–2017), the qualification of an art critic-expert changed to a jewelry art specialist. Such an innovation corresponded to the temporary conjuncture and the influence of the labor market. Subsequently, there was a return to the previous qualification and the restoration of the Department of Art Studies. This stage is characterized by negative consequences associated with a decrease in the level of educational and methodological support and the quality of education.

Characterizing the source base of the research, we emphasize that a certain amount of materials, which are stored in the current archive of the National Academy of Managers of Culture and Arts, were found, sufficient to reflect the process of training experts. The historiographical analysis of the existing literature testified to the attention of scientists to the study of the problem. In the theoretical aspect, art history is divided into fundamental and applied.

The scientific novelty of the obtained results can be attributed not only to the formulation and development of a topic that is relevant even today, which in the scientific dimension has received insufficient coverage, but also to the disclosure of the model of expert training, which consists in combining the fundamental approaches of academic art history with the practical skills of art historical expertise, evaluation of cultural values, determination of their value and restoration.

Key words: art history, collecting, expertise, training of an expert art historian, educational space, National Academy of Culture and Arts Managers.

Розвиток соціокультурного простору України у період становлення незалежності відзначався стагнацією усталених мистецьких форм і набутих культурних практик та появою нових напрямів їх розвитку, детермінованих здобутками вільного світу. Зокрема, йдеться про колекціонування культурних цінностей та предметів мистецтва, а також їх експертну оцінку. Цей процес проходив і у радянський час, але позначався домінуючою роллю державних музеїв. У період трансгресії суспільства роль державних установ, із різних причин, зійшла нанівець і домінуючою постала приватна ініціатива. Виник не тільки прошарок колекціонерів, а й артділерів, які утворили приватний ринок руху предметів колекціонування. Цей ринок стрімко набув зрілих форм і вийшов за межі України та постав елементом міжнародної ринкової системи обігу культурних цінностей.

Проте виникла суперечність: органи державного управління у сфері культури та митні

органи не одразу зрозуміли значущість цього процесу та необхідність здійснювати підготовку кадрів за цим напрямом. Характерним у цьому став випадок на митному кордоні, що трапився з представником дипломатичного корпусу однієї з європейських держав і який у кінцевому рахунку спонукав до підтримки ініціативи спеціалістів до впровадження навчання мистецтвознавців зі спеціалізацією експерта артринку. Інцидент довелося вгамовувати на найвищому рівні тогочасному Президентові України Леонідові Кучмі. Випадок засвідчив відсутність на той час та брак належної кількості фахівців у царині мистецтвознавчої експертизи, як і брак розуміння її змісту.

Ініціативу фахівців та громадськості щодо підготовки спеціалістів у сфері експертизи культурних цінностей підтримали у Державній, а з 2010 року – Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв. Рішенням Вченої ради академії у 2001 році було

утворено кафедру мистецтвознавства та експертної діяльності. Викладачі кафедри запозичили досвід викладання історії образотворчого мистецтва у провідних кафедр закладів вищої освіти країни й долучили до навчальних програм авторські навчально-методичні розробки у галузі експертизи й оцінки культурних цінностей, що стало особливістю кафедри мистецтвознавчої експертизи і виокремлює її з числа інших мистецтвознавчих та музейних кафедр.

Створення кафедри передбачало підготовку фахівців у галузі культури і мистецтв, а саме мистецтвознавчої експертизи для установ різної форми власності, мистецтвознавців-експертів, що мають навички матеріалознавчих досліджень, оцінювачів, фахівців аукціонної та галерейної справи, а також фахівців, які комплексно володіють основами всіх названих напрямів діяльності, що стосується роботи з творами мистецтва, предметами колекціонування та археологічними знахідками.

Перше засідання кафедри відбулося 5 вересня 2001 року під головуванням відомого українського мистецтвознавця, доктора мистецтвознавства, заслуженого діяча культури Польщі, академіка Академії мистецтв України, фахівця у сфері переміщення та повернення культурних цінностей професора Олександра Касьяновича Федорука. До складу кафедри увійшло 12 викладачів. На цьому засіданні кафедри були присутні викладачі Н.Д. Белявіна, А.К. Терещенко, В.Б. Врублевська, С.І. Уланова, С.П. Папета, В.М. Ромащенко, О.В. Ковальчук, О.В. Супрун та завідувач лабораторії кафедри В.О. Аббакумова як секретар засідання. Першим питанням порядку денного засідання кафедри було розглянуто «завдання навчально-виховного процесу кафедри мистецтвознавства та експертної діяльності на 2001–2002 навчальний рік» [1, с. 1].

Завідувач кафедри О.К. Федорук зазначив, що кафедра є новоутвореною і виділилася в окрему самостійну кафедру тільки на початку вересня. До цього підготовка фахівців за спеціалізацією «мистецтвознавець-експерт» та «музикознавець-експерт» проводилася у межах завдань кафедри теорії, історії і прак-

тики культури. О.К. Федорук відзначив дуже сильний професорсько-викладацький склад нової кафедри, який становлять 3 професори, 3 доценти, а також викладачі, які мають значний практичний досвід і є знаними фахівцями в галузі мистецтвознавства та музикознавства.

До основних питань навчально-виховного процесу кафедри на 2001–2002 навчальний рік завідувач кафедри відніс забезпечення високого науково-професійного рівня викладання дисциплін мистецького циклу, додержання головної стратегії навчальної та навчально-методичної діяльності, забезпечення студентів необхідною літературою. О.К. Федорук окреслив основні напрями діяльності кафедри в рамках концепції діяльності академії. Цими напрямами стали навчальна робота, організаційно-методична робота, наукова робота і громадська діяльність.

На першому засіданні декан факультету мистецтв Н.Д. Белявіна зауважила, що з огляду на те, що кафедра є новою все треба починати «з нуля». Вона відзначила, що з кафедри теорії, історії і практики культури «ми взяли декілька програм, які були розроблені у тому році, але їх дуже мало» [1, с. 2]. Відповідно, завданням кафедри і кожного викладача постало розроблення та підготовка навчально-методичної документації з кожної дисципліни, доопрацювання та удосконалення змісту навчально-тематичних планів, інструктивно-методичне забезпечення навчального процесу, розробка методичних матеріалів для студентів з питань організації їхньої самоосвіти.

У жовтні 2001 року на засіданні кафедри було розглянуто та затверджено план підготовки навчальних програм. До тематики навчальних дисциплін кафедри увійшли такі: інструментознавство (Н.Д. Белявіна); історія зарубіжного мистецтва (С.П. Папета); історія стародавнього мистецтва (С.П. Папета); матеріалознавство (М.М. Балакіна); історія декоративно-ужиткового мистецтва (О.І. Мінжулін); історія музичного мистецтва (А.К. Терещенко); основи національної політики збереження історико-культурної спадщини (В.Б. Врублевська); експертиза творів декоративно-ужиткового мистецтва (О.І. Мінжулін); експер-

тиза культової атрибутики (В.М. Ромащенко); експертиза творів образотворчого мистецтва (Ю.Є. Вакуленко); основи реставрації художніх творів (В.М. Ромащенко); основи музеєзнавства (В.Б. Врублевська); методи дослідження та технічні засоби експертизи (Ю.Є.) Вакуленко; фахова художня творчість (у грудні тема змінена на нову: «Теорія образотворчого мистецтва» (О.В. Ковальчук) [1, с. 12]; історія образотворчого мистецтва для музикознавців (С.П. Папета); експертиза духових музичних інструментів (С.В. Мальков); експертиза струнних смичкових інструментів (Н.Д. Белявіна, А.І. Аєров і В.Д. Гуцуляк); методи дослідження та технічні засоби експертизи (М.І. Бондаренко); основи акустики музичних інструментів (М.І. Бондаренко); сучасне музичне мистецтво (О.В. Супрун); сучасне образотворче мистецтво (О.К. Федорук); фольклористика (О.В. Супрун); аналіз музичних творів (С.І. Уланова) [1, с. 4].

У червні 2002 року було заслухано звіт викладачів кафедри про проведення профорієнтаційної роботи серед абітурієнтів. Зокрема, як згадує С.М. Мальков, «ми з доцентом кафедри Л.М. Івановим (увійшов до складу кафедри у травні 2002 року) склали графік відвідування учбових закладів і зустрічей з абітурієнтами. На зустрічах абітурієнти виявляли зацікавленість до нової спеціалізації, було поставлено багато питань, на які ми дали повні відповіді» [1, с. 26]. Своєю чергою С.П. Папета провів зустрічі із працівниками антикварних магазинів, на яких розповів про особливості спеціальності. Результатом такої роботи став набір на другий курс 12 студентів з другою вищою освітою, які з 15 жовтня 2002 року розпочали навчання.

Аналіз першого року становлення концепту мистецтвознавчої експертизи свідчить про переважання спеціалізації «музикознавець-експерт», що пояснюється наявністю викладачів з освітою у сфері музичного мистецтва та непростим становленням спеціалізації «мистецтвознавець-експерт», у царині якої загальних напрацювань навчальної та методичної літератури не існувало, її доводилося створювати, використовуючи досвід музейних практиків.

У 2004 році на навчання за спеціальністю «Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво» на денну форму навчання вступило 20 студентів. Ще 2 студенти вступили на другий курс і 7 студентів на третій курс. На заочну форму навчання на третій курс вступило 20 студентів і на четвертий курс добір становив 13 чоловік. Усього на навчання прибуло 64 студенти. З вересня 2004 року завідувачем кафедри став Ю.Л. Афанасьєв.

Результати прийому на спеціальність «Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво» кваліфікації «мистецтвознавець-експерт» у 2008 році свідчать про зростаючу популярність професії і, зокрема, на заочній формі навчання. У цьому році було прийнято на навчання 18 студентів першого курсу денної форми навчання та 30 студентів третього курсу заочної форми навчання. Два студенти добрали на другий курс денної форми навчання. Вперше відбувся також набір на магістратуру – 15 студентів на денну форму навчання і 22 студенти на заочну форму навчання.

У листопаді 2009 року кафедрою було організовано та проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Сучасні проблеми мистецтвознавчої експертної оцінки культурних цінностей та предметів колекціонування». Проведення такої конференції засвідчило зрілість науково-педагогічного потенціалу кафедри, вагомість методів експертизи для розвитку мистецтвознавства та певне становлення теорії мистецтвознавчої експертизи у науковому полі.

Колективом кафедри було видано Словник-довідник експерта-мистецтвознавця. Професором Борисом Платоновим підготовлено підручник з мистецтвознавчої експертизи та оцінки культурних цінностей [2], доцент Петро Нестеренко видав навчальний посібник, присвячений експертизі творів геральдики [3]. До викладання навчальних дисциплін залучалися провідні фахівці Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури, Національного науково-дослідного центру реставрації, Центру реставрації Національного музею історії України, Національного музею російського мистецтва,

Національного музею декоративно-прикладного мистецтва. Зокрема, Олександр Мінжунлін, який підготував та видав підручник для студентів художніх навчальних закладів з реставрації творів з металу [4].

Водночас підготовка магістрів виявила труднощі, пов'язані із їх працевлаштуванням, що засвідчило нерозвиненість ринку праці у цій галузі. З іншого боку, існувала проблема змістового наповнення навчальних дисциплін для підготовки магістрів, яка була продиктована суперечливістю, недостатнім опрацюванням та неусталеною практикою використання методик оцінювання у сфері обігу предметів мистецтва та культурних цінностей.

З жовтня 2010 року кафедру мистецтвознавства та експертної діяльності очолив В.А. Сіверс, доктор філософських наук, професор. Раніше він працював на посадах завідувача кафедри, декана факультету і добре знайомий з організацією навчального процесу. За роки роботи на цій посаді його попередника Ю.Л. Афанасьєва був сформований педагогічний колектив кафедри, посилений склад кафедри експертами та базами практики. За його словами кафедра перебуває на вершині свого розвитку [5].

З урахуванням необхідності динамічного реагування на потреби ринку праці у царині мистецтвознавчої експертизи кафедрою було внесено пропозицію створити Інститут артектики та ювелірної майстерності [6]. У його складі існували кафедра мистецтвознавства та експертної діяльності та кафедра ювелірної майстерності. Професор Б.О. Платонов з жовтня 2011 року став завідувачем кафедри мистецтвознавства та експертно-оціночної діяльності [7, с. 101], а професор Ю.В. Романенкова завідувачем кафедри ювелірної мистецтва. Зауважимо, що у назві відбулося уточнення – доповнено напрям оціночної діяльності. В межах новоутвореного інституту була відкоригована концепція розвитку кафедри мистецтвознавства та експертної діяльності і змінено кваліфікацію магістрів «мистецтвознавець-експерт, оцінювач» на «мистецтвознавець-експерт, фахівець з галерейної та аукціонної справи».

З 2012 року у діяльності кафедри розпочинається період реформації. У цей рік кафедра повернулася до вже вживаної назви – мистецтвознавства та експертної діяльності [7, с. 140]. Проте уже у лютому 2013 року у зв'язку із реорганізацією Інституту артектики та ювелірної мистецтва кафедру із назвою «кафедра прикладного мистецтвознавства, художньої експертизи та ювелірної мистецтва» [7, с. 161] очолила доктор мистецтвознавства, професор Ю.В. Романенкова. У квітні 2013 року відбулася реструктуризація академії і нове підпорядкування кафедри [7, с. 163]. Однак у вересні 2013 року кафедра вже найменувалася як кафедра ювелірної мистецтва [7, с. 170]. Такий перебіг подій свідчить про неусталене уявлення місії і завдань мистецтвознавчої експертизи та пошук її моделі, яка б відповідала процесам розвитку мистецтва. Вочевидь, це пов'язано із нестабільністю викладацького складу та неспроможністю створити освітню та наукову школу у царині експертизи творів мистецтва.

У вересні 2013 завідувачем кафедри був призначений досвідчений практик та теоретик у царині експертизи культурних цінностей професор В.В. Індутний [8], і знову повернулися до вживаної назви – кафедра мистецтвознавства та експертної діяльності. У грудні 2013 року викладачі кафедри були ознайомлені з новим навчальним планом для ОКР «Бакалавр», який поєднує дві кваліфікації – «мистецтвознавець-експерт» і «художник ювелірних виробів». У серпні 2015 року було прийнято рішення про реорганізацію структурних підрозділів академії [9]. Відповідно до нової структури кафедра отримала нову назву – кафедра мистецтвознавчої експертизи.

Важливою віхою у роботі кафедри стало проведення у червні 2013 року новітньої інноваційної моделі навчання аукціону «Арт-А» студентами-мистецтвознавцями та студентами кафедри ювелірної мистецтва спільно із Центром української культури і мистецтва під керівництвом С.В. Долеско. Кошти, отримані від проведення першого аукціону, були спрямовані на надання допомоги у лікуванні дітей. Надалі такі аукціони були проведені

у 2015 та 2018 роках і набули сталої форми навчальної роботи [10].

До здобутків кафедри у 2015 році слід віднести рекомендацію до друку підручника «Колекціонування культурних цінностей» авторства Бориса Платонова [11]. Зокрема, це важливо, тому що дослідження процесу колекціонування культурних цінностей є не досить розробленою у теоретико-методологічному значенні і прикладному аспекті проблемою.

У квітні 2016 року кафедра спільно із Національним Києво-Печерським історико-культурним заповідником започаткувала проведення міжнародної науково-практичної конференції «Музеї та реставрація у контексті збереження культурної спадщини: актуальні виклики сучасності». Конференція набула визнання у реставраторів і проводиться щорічно.

У березні 2017 року, зважаючи на високий науковий рівень, кафедра рекомендувала до друку навчальний посібник викладачки Т.Р. Тимченко «Експертиза творів образотворчого мистецтва: живопис» [12], у квітні 2017 року навчальний посібник консультанта кафедри В.І. Цитовича «Експертиза творів образотворчого мистецтва: живопис (методологія та практика)» [13]. У 2018 році спільно з управлінням культури Київської обласної державної адміністрації для працівників обласних музейних закладів був проведений навчальний семінар-практикум з проблем формування, атрибуції та оцінки музейного фонду [14]. У 2019 році публікується навчальний посібник з визначення оціночної вартості культурних цінностей за витратним підходом та формування мистецьких музейних колекцій [15], також навчальний посібник з експертизи предметів вексилології та фалеристики [16].

З 2018 року до освітніх практик увійшло поняття технологічної експертизи творів мистецтва. Завдяки співпраці академії із приватною компанією «Артлаб» студенти отримали можливість вивчити оптичні та фізико-хімічні методи технологічного дослідження творів мистецтва [17], матричної спектрометрії з часовою іонізацією лазерної десорбції [18] та інші.

Загалом, у підготовці експертів творів мистецтва у Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв можливо виділи низку етапів. Хронологічно обмежений 2001 та 2003 роками початковий етап характеризується виокремленням спеціальності експерта та створенням відповідної кафедри. Характерною рисою цього етапу є домінування підготовки музикознавця-експерта, що пояснюється музичною кваліфікацією викладацького складу. На другому етапі (2003–2010) відбулося утвердження спеціальності «мистецтвознавець-експерт». Діяльність кафедри характеризувалася стабільністю викладацького складу, що дозволило опрацювати тематичну структуру навчальних дисциплін та їх навчально-методичне забезпечення. Відзначимо відчутний вплив реставраційних методик у підготовці мистецтвознавців-експертів, що пояснюється залученням до викладання дисциплін поруч із мистецтвознавцями і реставраторів.

Невдалий «реформістський» етап (2010–2017) пов'язаний із ліквідацією кафедри мистецтвознавства та експертної діяльності, запровадженням нової кваліфікації – фахівця ювелірного мистецтва і згодом поверненням до кваліфікації мистецтвознавця-експерта, відновленням і створенням кафедри мистецтвознавчої експертизи. Цей етап характеризується негативними наслідками, пов'язаними із нестабільністю викладацького складу, зниженням рівня навчально-методичного забезпечення та якості освіти.

Одночасно, що можна відзначити як позитивне явище, відбулася переоцінка набутого досвіду та формування компетентного переліку навчальних дисциплін з підготовки експертів. Викладацький склад кафедри зберіг традиції викладання фундаментальних підходів академічного мистецтвознавства у поєднанні з практичними навичками з мистецтвознавчої експертизи та оцінки культурних цінностей, їх реставрації.

Характеризуючи джерельну базу дослідження, підкреслимо, що виявлено певну кількість матеріалів, які зберігаються в поточному архіві Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, достатніх для

того, аби відобразити процес підготовки експертів. Історіографічний аналіз наявної літератури засвідчив початок звернення уваги науковців до студіювання проблеми.

На думку Оксани Циганок, у теоретичному аспекті мистецтвознавство поділяється на фундаментальне та прикладне. Мистецтвознавство перебуває на стадії трансформації та формування через специфіку розвитку вітчизняного мистецтва в реаліях сучасності. Поза увагою науки опинився цілий пласт теоретичних та практичних знань, які фактично забезпечують появу нових предметів мистецтва. Як приклад, започаткована та розвивається теорія нейроарту [19], Марина Юр дослідила метамодель сучасного мистецтва [20].

Розгалуження науки про мистецтво на фундаментальний та прикладний напрями видається вдалим способом виходу з теоретичної кризи. Прикладне мистецтвознавство інтегрує гуманітарні, суспільні, природничі та формальні науки та являє собою комплексний інструмент впливу на мистецькі практики [21]. Крім того, прикладне мистецтвознавство слугує руху та обігу культурних цінностей, отже, потребує прикладних досліджень, експертної оцінки предметів мистецтва та опрацювання методик оцінки провенансу і визначення вартості предметів мистецтва, створених на новітніх технологіях. Проблеми

практичного мистецтвознавства розглядаються на щорічній конференції, тематика якої присвячена атрибуції творів мистецтва, експертизі та оцінці культурних цінностей [22].

До наукової новизни одержаних результатів можна віднести не тільки саму постановку і розробку актуальної теми, яка в науковому вимірі отримує своє висвітлення, але й розкриття моделі підготовки експертів, яка полягає у поєднанні фундаментальних підходів академічного мистецтвознавства з практичними навичками мистецтвознавчої експертизи, оцінки культурних цінностей, визначення їх вартості та реставрації.

Зазначимо, що досвід впровадження нової спеціальності набув поширення і в інших закладах вищої освіти. У Київському національному університеті культури і мистецтв відкрито кафедру музеєзнавства та експертизи культурних цінностей, у Національній академії образотворчого мистецтва та архітектури впроваджено навчальні дисципліни з експертизи культурних цінностей. У Національному Києво-Печерському заповіднику створено відділ реставрації, консервації та експертизи. Становлення нових освітніх та наукових шкіл у цій царині свідчить про розвиток українського мистецтва, включення його у глобальний арт-ринок та потребу у його експертному забезпеченні.

Література:

1. Поточний архів НАКККІМ, справа 11/1-06, с. 1, протокол засідання кафедри мистецтвознавства та експертної діяльності № 1 від 5.09.2001.
2. Платонов Б.О. Основи оціночної діяльності : підручник. Київ : НАКККІМ, 2013. 227 с.
3. Нестеренко П.В. Експертиза предметів і атрибутів геральдики : навчальний посібник. Київ : НАКККІМ, 2009. 139 с.
4. Мінжулін О.В. Реставрація творів з металу : підручник. Київ : Спалах, 1998. 232 с.
5. Поточний архів НАКККІМ, спр. 11/1-06, т. 3, с. 31.
6. Наказ ректора Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв від 1 лютого 2012 року № 83-к.
7. Поточний архів НАКККІМ, спр. 11/1-06, т. 3, с. 101.
8. Індутний В.В. Оцінка пам'яток культури. Київ : СПД Моляр С.В., 2009. 537 с.
9. Наказ ректора Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв № 132-о від 27 серпня 2015 р.
10. Третій Благодійний Аукціон Молодих Митців «АРТ А». URL: <https://www.dolesko.com/Tretij-blagodijnij-aukcijon-molodih-mistcii-ART-A-1931.html?fbclid=IwAR0Jjnl1SGnpIA6hgEiUZ4GSIQ3MSr6yV1853A7anNvfAxXEFDuj2nQbJc>.
11. Платонов Б.О. Колекціонування культурних цінностей : курс лекцій. Київ : НАКККІМ, 2016. 108 с.

12. Тимченко Т.Р. Експертиза творів образотворчого мистецтва: живопис (історія і методологія) : навчальний посібник. Київ : НАКККІМ, 2017. 120 с.
13. Цитович В.І. Експертиза творів образотворчого мистецтва: живопис (методологія та практика) : навчальний посібник. Київ : НАКККІМ, 2017. 128 с.
14. Музейний фонд: формування, атрибуція, оцінка : збірник матеріалів навчального семінару-практикуму./ Під заг. ред. Карпова В.В. Київ. упр. культ. Київськ. обл., 2018. 44 с.
15. Карпов В.В., Денисюк Ж.З. Формування мистецьких музейних колекцій: визначення оціночної вартості культурних цінностей за витратним підходом : навчальний посібник. Київ : НАКККІМ, 2019. 120 с.
16. Карпов В.В. Експертиза предметів вексилології та фалеристики : навчальний посібник. Київ : НАКККІМ, 2019. 170 с.: іл.
17. Андріанова О.Б., Біскулова С.О., Борисенко М.О. Технологічне дослідження як складник експертизи та реставрації творів мистецтва на паперовій основі. *Сучасні проблеми консервації і реставрації та писемної культури на пергаментній і паперовій основах* : матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 23 листопада 2018 р. С. 23–31.
18. Наумов О.Г., Карпов В.В. Дослідження поверхні творів емальєрного мистецтва методом матричної спектрометрії з часовою іонізацією лазерної десорбції. *Музеї і реставрація у контексті збереження культурної спадщини : актуальні виклики сучасності* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 24–25 жовтня 2021 р. Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец.; Асоціація реставраторів України. Київ : НЗКПЛ, 2021. С. 214–217.
19. Карпов В., Сиротинська Н. Neuroart: мистецтво пізнання людини. Київ : НАКККІМ, 2019. 80 с.
20. Юр М.В. Метамоделі українського живопису : монографія. Нац. Акад. мистецтв України, Ін-т проблем сучас. мистецтва. Вінниця : Твори, 2019. 426 с.
21. Іванов С.В., Циганок О.Б. Прикладне мистецтвознавство як результат диференціації сучасної науки про мистецтво. *Вісник НАКККІМ*. 2019. № 1. С. 220–226.
22. *Наукова атрибуція творів мистецтва, експертиза та оцінка культурних цінностей* : матеріали наук.-практич. конф. (24–25 жовтня 2019 р., м. Київ). Київ : НАКККІМ, Асоціація мистецтвознавців, експертів, оцінювачів та реставраторів, 2019. 230 с.

References:

1. Potochnyi arkhiv NAKKKIM, sprava 11/1-06, s. 1, protokol zasidannia kafedry mystetstvoznavstva ta ekspertnoi diialnosti № 1 vid 5.09.2001. [Current archive of NAKKKIM, file 11/1-06, p. 1, minutes of the meeting of the Department of art history and expert activity. No. 1 dated September 5, 2001].
2. Platonov, B.O. (2013). *Osnovy otsinochnoi diialnosti: pidruchnyk* [Basics of evaluation activity] Kyiv: NAKKKIM. 227 s.
3. Nesterenko, P.V. (2009). *Ekspertyza predmetiv i atributiv heraldyky: navchalnyi posibnyk* [Examination of subjects and attributes of heraldry]. Kyiv: NAKKKIM. 139 s.
4. Minzhulin, O.V. (1998). *Restavratsiia tvoriv z metalu: pidruchnyk* [Restoration of metal works]. Kyiv: Spalakh. 232 s.
5. Potochnyi arkhiv NAKKKIM [Current archive of NAKKKIM], spr. 11/1-06, t. 3, s. 31.
6. Nakaz rektora Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv vid 1 liutoho 2012 roku № 83-k. [Order of the Rector of the National Academy of Managerial Personnel of Culture and Arts dated February 1, 2012 year No. 83-k.].
7. Potochnyi arkhiv NAKKKIM [Current archive of NAKKKIM] spr. 11/1-06, t. 3, s. 101.
8. Indutnyi, V.V. (2009). *Otsinka pamiatok kultury* [Evaluation of cultural monuments]. Kyiv: SPD Moliar S.V. 537 s.
9. Nakaz rektora Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv № 132-o vid 27 serpnia 2015 r. [Order of the Rector of the National Academy of Managerial Personnel of Culture and Arts No. 132 of August 27, 2015].
10. Tretii Blahodiinyi Auktsion Molodykh Myttsiv «ART A» [Third Charity Auction of Young Artists “ART A”]. Retrieved from: <https://www.dolesko.com/Tretij-blagodijnij-aukcion-molodih-mistciiv-ART-A-1931.html?fbclid=IwAR0Jjn1SGnpIA6hgEiUZ4GSIQ3MSr6yV1853A7anNvfAxXEdFDuj2nQbJc>.
11. Platonov, B.O. (2016). *Kolektsionuvannia kulturnykh tsinnostei: kurs leksii* [Collecting cultural values]. Kyiv: NAKKKIM. 108 s.
12. Tymchenko, T.R. (2017). *Ekspertyza tvoriv obrazotvorchoho mystetstva: zhyvopys (istoriia i metodolohiia): navchalnyi posibnyk* [Examination of works of fine art: painting (history and methodology)]. Kyiv: NAKKKIM. 120 s.

13. Tsytovych, V.I. (2017). Ekspertyza tvoriv obrazotvorchoho mystetstva: zhyvopys (metodolohiia ta praktyka): navchalnyi posibnyk [Examination of works of fine art: painting (methodology and practice)]. Kyiv: NAKKKIM. 128 s.

14. Muzeinyi fond: formuvannia, atrybutsiia, otsinka: Zbirnyk materialiv navch. seminaru-praktykumu [Museum fund: formation, attribution, evaluation] / Pid zah. red. Karpova V.V. Kyiv. Upr. kult. Kyivsk. obl., 2018. 44 s.

15. Karpov, V.V., Denysiuk, Zh.Z. (2019). Formuvannia mystetskykh muzeinykh kolektsii: vyznachennia otsinochnoi vartosti kulturnykh tsinnostei za vytratnym pidkhodom: navchalnyi posibnyk [Formation of art museum collections: determination of the estimated value of cultural values according to the cost approach]. Kyiv: NAKKKIM. 120 s.

16. Karpov, V.V. (2019). Ekspertyza predmetiv veksylolohii ta falerystyky: navchalnyi posibnyk [Examination of the subjects of vexillology and phalerology]. Kyiv: NAKKKIM. 170 s.: il.

17. Andrianova, O.B., Biskulova, S.O., Borysenko, M.O. (2018). Tekhnolohichne doslidzhennia yak skladnyk ekspertyzy ta restavratsii tvoriv mystetstva na paperovii osnovi [Technological research as a component of examination and restoration of works of art on a paper basis]. Suchasni problemy konservatsii i restavratsii ta pysemnoi kultury na perhamentnii i paperovii osnovakh: materialy Pershoi mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, Lviv, 23 lystopada 2018 r. S. 23–31.

18. Naumov, O.H., Karpov, V.V. (2021). Doslidzhennia poverkhni tvoriv emaliernoho mystetstva metodom matrychnoi spektrometrii z chasovoio ionizatsiieiu lazernoii desorbtsii [Investigation of the surface of works of enamel art by the method of matrix spectrometry with temporal ionization of laser desorption]. Muzei i restavratsiia u konteksti zberezhenia kulturnoi spadshchyny: aktualni vyklyky suchasnosti: materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 24–25 zhovtnia 2021 r. Nats. akad. ker. kadryv kult. i mystets.; Asotsiatsiia restavratoriv Ukrainy. Kyiv: NZKPL. P. 214–217.

19. Karpov, V., Syrotynska, N. (2019). Neuroart: mystetstvo piznannia liudyny [Neuroart: the art of human cognition]. Kyiv: NAKKKiM. 80 s.

20. Yur, M.V. (2019). Metamodel ukrainskoho zhyvopysu: monohrafiia [The metamodel of Ukrainian painting]. Nats. Akad. mystetstv Ukrainy, In-t problem suchas. mystetstva. Vinnytsia: Tvory. 426 s.

21. Ivanov, S.V., Tsyhanok, O.B. (2019). Prykladne mystetstvoznavstvo yak rezultat dyferentsiatsii suchasnoi nauky pro mystetstvo [Applied art history as a result of the differentiation of modern science of art]. Visnyk NAKKKIM. № 1. S. 220–226.

22. Naukova atrybutsiia tvoriv mystetstva, ekspertyza ta otsinka kulturnykh tsinnostei: materialy nauk.-praktych. konf. (24–25 zhovtnia 2019 r., m. Kyiv). [Scientific attribution of works of art, examination and assessment of cultural values]. Kyiv: NAKKKIM, Asotsiatsiia mystetstvoznavstiv, ekspertiv, otsiniuvachiv ta restavratoriv, 2019. 230 s.